

Historiaa foto 122/7.5.1987

PIIKKIÖ, ISOHEPOJOKI, LAUSMÄKI

Koekaivaus: kivikautinen tulisija ja
nuorakeraaminen hauta

4. - 5.6.1986

Jyväskylä

Ilmari K.

PIIKKIÖ, ISOHEPOJOKI, LAUSMÄKI

Koekaivaus: kivikautinen tulisija ja nuorakeraaminen
hauta 4. - 5.6.1986

Kunta: Piikkiö
Kylä : Isohepojoki
Tila : 3:19 (Lausmäki), omistaja Veikko Alakylä
(os. Hepojoki, 21500 PIIKKIÖ)

Peruskarttalehti: 2021 03
Koordinaatit: x 6708 36
y 2421 09
z n. 40 m mpy (arvioituperuskartasta)

Löydöt: TYA 333:1-29
Aikaisemmat löydöt: TYA 256:1-12

Kaivauskertomus: 4 sivua
2 erillistä karttaa
1 erillinen löytöluettelo

Aikaisemmat tutkimukset:

Piikkiö, Isohepojoki, Lausmäki
Kivikautisen asuinpaikan tarkastus
25.10.1984

Tutkimuskohde sijaitsee Piikkiön kirkolta n. 6 km pohjoiskoilliseen, Lausmäki-nimisen paikan hiekkakuopassa. Lähimmät tunnetut kivikautiset asuinpaikat ovat Kylänpään (Vuortenpään) asuinpaikka n. 3 km Lausmäestä etelään sekä Moisio Alistalon asuinpaikka n. 6 km etelään.

Syksyllä 1984 tehdyn tarkastuskäynnin yhteydessä todettiin Lausmäen hiekkakuopan eteläisemmän osan koillisreunassa kivetty kivikautinen tulisija; kulttuurimaata havaittiin vain tässä hiekkakuopan osassa. Tuolloin löytyi myös palasia nuorakeraamisesta astiasta (TYA 256:1-6). Astian löytöpaikalla oli muutamia tulisijaan kuulumattomia kiviä rakenteenomaisena kasaumana, joka tulkittiin hautarakenteeksi, koska löydetyn astian epäiltiin olevan peräisin haudasta. (Ks. Piikkiö, Isohepojoki, Lausmäki. Kivikautisen asuinpaikan tarkastuskertomus 25.10.1984.)

Koska puheenaolevalla löytöpaikalla sortumavaara oli ilmeinen ja koska tuhoamisen merkkejä oli jo näkyvissä, päätettiin paikalla suorittaa koekaivaus.

Kesällä 1986 koekuopan paikaksi valittiin hiekkakuopan laidalta v:n 1984 löytöpaikkojen 1 ja 2 välinen soranotolta säästynyt, ehjän pintaturpeen alue. V. 1984 oli maahan lyöty kolme keltaista merkkipaalua pohjois - etelä-suuntaiseksi linjaksi (ks. Piikkiö, Isohepojoki, Lausmäki. Kivikautisen asuinpaikan tarkastuskertomus 25.10.1984). Nyt löytyi merkkipaaluista enää kaksi eteläisintä. Koeruutu sijeittui siten, että ruudun itäkulma on pohjoisemmasta merkkipaalusta 10 cm pohjoiseen olevasta pisteestä mitaten 3 m suoraan länteen. Tähän länsi - itä linjaan nähden koeruudun koillisreuna on 60 asteen kulmassa ja kaakkoisreuna 30 asteen kulmassa. V:n 1986 yleiskartan pohjana on käytetty v. 1984 piirrettyä yleiskarttaa. Hiekkakuopan reuna on koeruudun kohdalla selvästi erilainen v. 1984 ja 1986. (Ks. yleiskartta.) Yleiskartan 1984 mittaukset kuitenkin ovat todennäköisesti karkeita verrattuna v:n 1986 mittauksiin ja se selittää ainakin osan poikkeamista. Lisäksi on huomattava, että hiekkakuopan reuna on monin paikoin turvekielekkeinä, joden alta maa on kaivettu kuperaksi, joten kuopan reuna on hyvin sortumaaltis.

Koeruutua ei kaivettu 1 x 1 m:n suuruisena, vaan hiekkakuopan "luonnollisen" reunan mukaisesti: aluksi (I ja II kerroksessa) matka kaivausalueen itäkulmasta eteläkulmaan oli näin ollen 115 cm ja itäkulmasta pohjoiskulmaan 135 cm eikä alueen luode - länsi - lounais-laita muodostanut suorakulmaa, vaan seurasi hiekkakuopan leikkausta; syvemmälle kaivettaessa alue laajeni vähitellen hiekkakuopan leikkausta myötäillen niin, että kaivettu alue oli lopulta laajuudeltaan 4 m². (Ks. yleiskartta ja tasokartat.)

Kaivettaessa ei valitettavasti ollut käytettävissä vaaituskojetta eikä kameraa, joten dokumentointi jäi pakostakin osin epätarkaksi ja puutteelliseksi. Kaivauspaikan korkeus, n. 40 m mpy, on arvioitu peruskartasta.

Kaivaminen toteutettiin tasokaivauksena kerrosten vahvuuden vaihdella 5 ja 20 cm:n välillä. Näin kerroksia saatiin kuusi, joista piirrettiin seitsemän tasokarttaa. Turpeen pinnasta laskien n. 10 cm:n syvyydessä alkoi olla ruosteenväristä maata. Kaivamista jatkettiin n. 80 cm:n syvyyteen, jossa tuli esiin koskemattomaksi tulkittu savimaa. Tässä kertomuksessa mainitut syvyydet on mitattu turpeen pinnasta, jollei toisin mainita.

Taulukko kerrosten sijainnista ja paksuudesta sekä tasojen sijainnista:

<u>Kerros</u>	<u>Kerroksen sijainti (cm)</u> ¹⁾	<u>Kerroksen paksuus (cm)</u>	<u>Taso</u>	<u>Kuvatun tason sijainti (cm)</u> ¹⁾
I	0-15	15	1	n. 15
II	15-25	10	2	n. 25
III	25-40	15	3	n. 40
IV	40-60	20	4	n. 50
			4b	n. 55
V	60-65	5	5	n. 65
VI	65-80	15	6	n. 75

1) sijainti turpeen pinnasta laskien

V. 1984 havaittu tulisija jäi lopullisen koeruudun (2 x 2 m) läntiseen neljännekseen. Tulisija oli soikea ja sen halkaisija oli suurimmillaan n. 90 cm. Tulisijassa ei ollut havaittavissa kivirakenteita, vaan se vaikutti pikemminkin kivikasalta. Puuhiiltä siinä oli jonkin verran. Noin 50 cm:n syvyydestä, tulisijan nokimaasta, kiven alta otettiin hiilinäyte (TYA 333:23). Tulisija alkoi III kerroksessa n. 30 cm:n syvyydessä. Nokimaa näytti sitten loppuvan IV kerroksessa n. 55 cm:n syvyydessä, mutta ilmaantui jälleen seuraavan kerroksen alussa pieninä läikkinä. Tämä noeton välivaihe ei ilmene tasokartoista. Nokimaa loppui kokonaan 65-70 cm:ssä. Tulisijan sisäpuolelta ei löytynyt luuta eikä keramiikkaa. Tulisijan ulkopuoliset nokiläikät ovat vaikeasti tulkittavia.

Koeruudun koillisosassa aina turpeesta savipohjaan saakka esiintyi suuria kiviä (ks. tasokartat), jotka mitä ilmeisimmin kuuluvat löytöpaikan 1 kivien kanssa yhteen. Mielenkiintoinen oli I-III kerroksessa viistosti pystyssä seisonut kivi (koillispuolella I kerroksessa ja lounaispuolella III kerroksessa; ks. tasokartat 1-2). Se oli pituudeltaan n. 65 cm ja halkaisijaltaan n. 20-35 cm. Tämä vinossa pystyasennossa ollut kivi on saattanut olla alunperin pystyssä; se on asemansa puolesta luontevasti tulkittavissa haudan merkkikiveksi. Aivan kiven pohjoispuolelta 10 cm:n päässä ruudun koillisreunasta, 62 cm:n syvyydestä löytyi vasarakirves (ks. tasokartta 5), jonka fil. tri Jukka Luoto tulkitsi Äyräpään I-b-tyyppin kirveeksi (TYA 333:24). Kirves makasi kyljellään koeruudun reunan suuntaisesti kanta luoteeseen ja terä kaakkoon päin, yläpinta kohti ruudun keskustaa. Kirveessä on lohkeamia etenkin kantaosassa. Mahdollisesti kirvestä on rikkoutu-

misen jälkeen hiottu osittain uudelleen, mikä selittäisi epäsymmetrisen fasetoinnin.

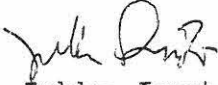
Kirveen löytöpaikasta (V kerros) n. 10 cm alaspäin (VI kerros) ja runsaat 60 cm länsiluoteeseen löytyi pieni nuorakeraamisen astian pala, joka värinsä ja koristelunsa perusteella lienee peräisin samasta astiasta kuin löytöpaikasta 1 saadut palat (TYA 256:1-6). Vaikka hautaa ei kaivettukaan kokonaan eikä täydellä varmuudella voida sanoa nuorakeraamisen astian (TYA 256:1-6 ja TYA 333:27) ja vasarakirveen (TYA 333:24) olevan samasta haudasta peräisin, voidaan näin kuitenkin olettaa, koska nuorakeraamisen kulttuurin haudat esiintyvät tavallisesti yksittäin. Mikäli hautoja on yksi, on kyseessä varsin huomionarvoinen löytö, ovathan I-tyyppin vasarakirves ja A-tyyppin nuorakeraaminen astia harvoin samassa haudassa.

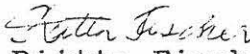
Koeruudun pohjois- ja eteläosissa oli nähtävissä ruosteenruskeaa maata yhtenäsinä alueina (ks. tasokartat 4, 4b ja 5). Nämä alueet olivat melko selvärajaisia, mutta niiden merkitys jäi epäselväksi. Pohjoiselta alueelta löytyi kirves, joten voisi olettaa tämän ilmiön liittyvän hautaukseen. Olisiko siis koeruudun eteläkulmassa toisen haudan jäännöksiä?

Se seikka, että nuorakeraamisia hautoja löydetään usein asuinpaikoilta, tukisi tulisijan ajoittamista nuorakeraamiseksi. Haudan täyttemaasta löytyi niukasti keramiikkaa, muualta kaivausalueelta runsaammin. Löydetty keramiikka on tyyppiltään varhaiskampakeramiikkaa tai Jäkärälä keramiikkaa. Joten mahdollisesti tulisija on hautausta varhaisempi. Tulisijan ja haudan keskinäiseen suhteeseen tuo toivottavasti selvyyttä radiohiilianalyysi, jota varten otettiin tulisijasta näyte (TYA 333:23).

Kivikautinen asuinpaikka on saattanut jo suurimmaksi osaksi tuhoutua soranoton seurauksena. Muualla hiekkakuopan reunoilla ei ole havaittavissa kulttuurikerrosta. Vasta laajempi koeruudun itäpuolisen alueen tutkiminen selvittäisi tilannetta asuinpaikan ja muiden mahdollisten hautausten osalta.

Turussa 17.9.1986

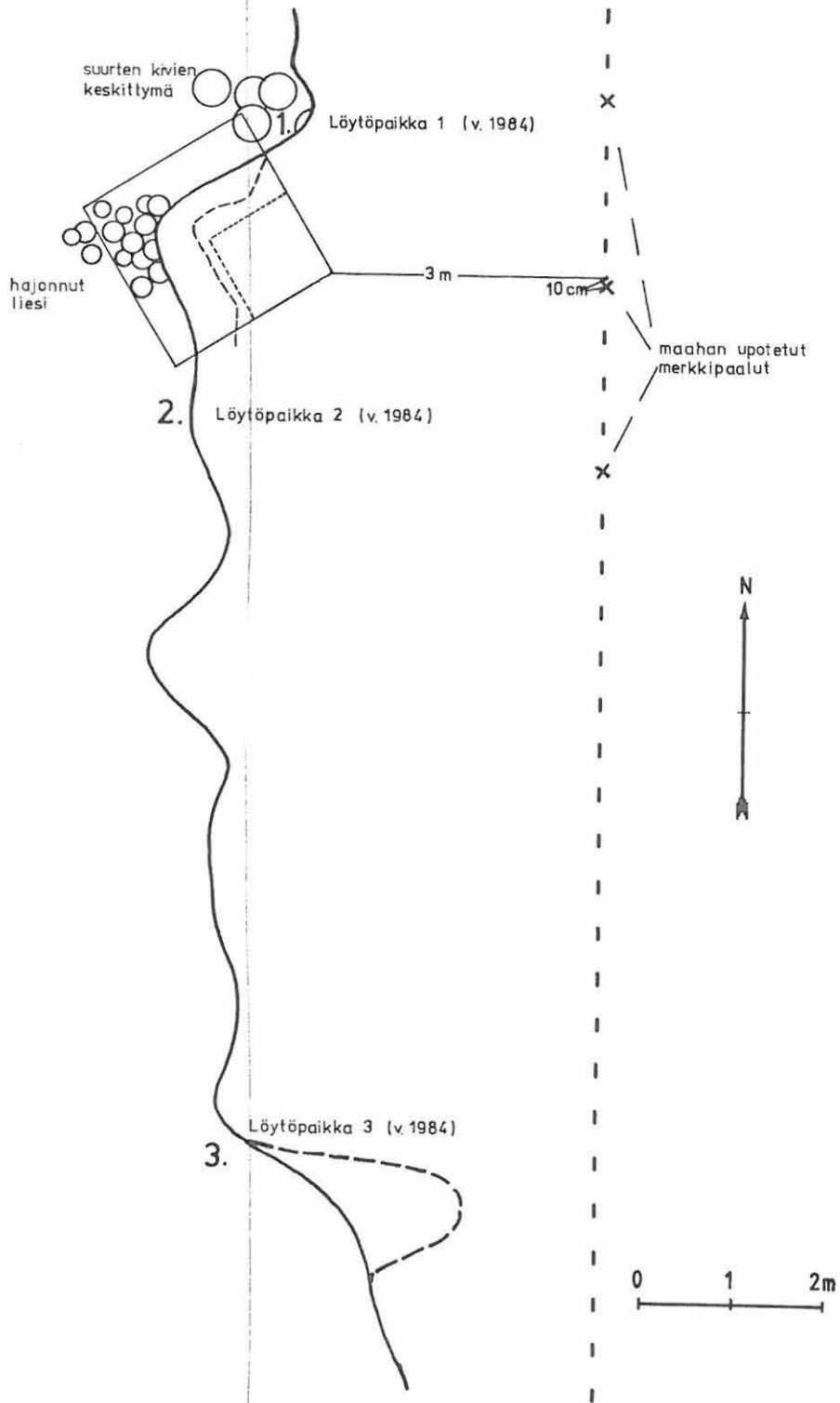

Jukka Luoto
valvoja

Riitta Fischer
kenttätyön suorittaja

Yleiskartta

MK 1:50

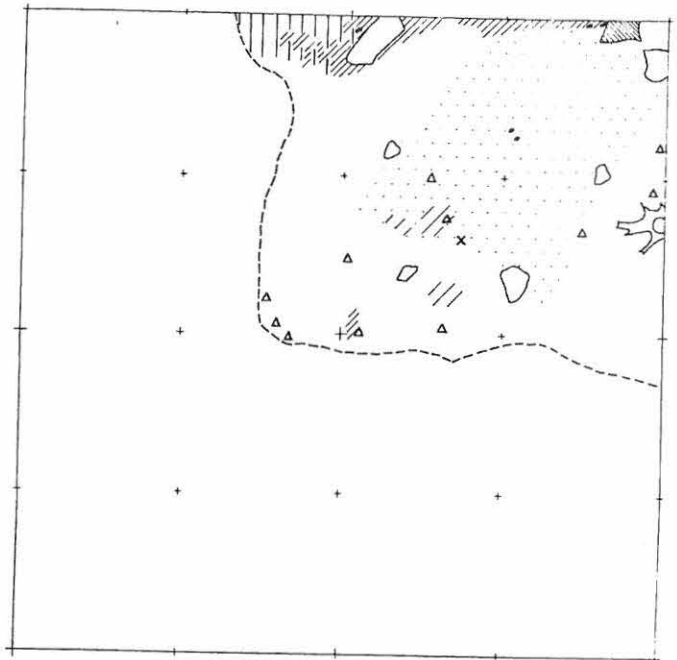
KP n. 40 m mpy

Koeruutu, tasokartat
 MK 1:10
 KP n.40m mpy

	ruosteensuskea hiekka		pehmeä, ruosteensuskea ja saronsekainen hiekka		hiili
	tumma, harmaanruskea hiekka		harmaa sora		palanut luunsiru
	vaalea hiekka		ruosteensuskea sora		saviastianpala
	savensekainen hiekka		punainen sora		pään juuri
	noensekainen hiekka		ruosteen ja harmaan kirjava hiesu		laattakivi
	nokmaa		ruosteen läpättämä sora		vasarakirves

Taso 1

kalvetun alueen ja hiekkakuoran leikkauspinnan raja

